

main criteria for teacher's skills and the essence of the concept "pedagogical skill" are defined; the main components of the skill of foreign languages teacher are identified. The attention is focused on the peculiarities of the professional training and professional activity of the future teacher of a foreign language. The elements of pedagogical skill and professional qualities of the future teacher of a foreign language are determined. The article outlines the way of formation of the pedagogical skills of foreign language teachers as the problem of generalizing the pedagogical mastery of future teachers of the foreign languages on the bases of the competency approach has not been enough researched. The great attention is paid to the peculiarities of the professional activity of the future teacher of a foreign language.

Key words: pedagogical skills, basic components of mastery, professional training, professional activity, pedagogical technique.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2017

І. В. Дем'янюк

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ Т. Д. ДЕМ'ЯНЮК У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто життєвий і творчий шлях відомого українського педагога Т. Д. Дем'янюк; проаналізовано громадянську спрямованість її наукової діяльності та педагогічної спадщини, зокрема розкрито основні завдання громадянського виховання (за Т. Д. Дем'янюк), як-от: система національно-патріотичного виховання – основа розвитку громадянськості як інтегрованої риси характеру: любов до Батьківщини, відданість їй; прагнення до зміцнення власної честі і гідності українця; активно-творча патріотична діяльність упродовж життя; організація національно-патріотичної діяльності учнів; формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовності її захищати, зберігати соборність українських земель, згуртованість і єдність нації, усього суспільства; формування високої мовної культури, оволодіння українською мовою, знаннями Конституції України, прав і обов'язків громадян, поваги та дотримання народних символів і національної символіки (Державного Герба, Прапора і Гімну).

Ключові слова: Т. Д. Дем'янюк, життєвий і творчий шлях, громадянське виховання, громадянська компетентність.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти важливе значення має вивчення спадщини українських педагогів, використання якої сприяло б утвердженню універсальних цінностей демократичного суспільства, поваги до прав людини, формуванню

активної громадянської позиції та почуття власної національної ідентичності особистості у контексті розвитку Європи. Концепція «Нова українська школа» передбачає формування в учнів десяти ключових компетентностей, серед яких вагоме місце займають «соціальна та громадянська компетентності. Усі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, в сім'ї, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів, повага до закону, дотримання прав людини і підтримка соціо-культурного різноманіття» [12, с.12].

У Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності (2000 р.) йдеться про громадянськість як духовно-моральну цінність. Громадянська компетентність окреслюється як рівень прояву сформованої громадянськості [9].

У контексті зазначеного звернення до освітньої діяльності і педагогічної спадщини Тамари Дмитрівни Дем'янюк дає змогу показати актуальність і важливість спадщини педагога, використати її напрацювання у становленні системи національного виховання в Україні.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Питання формування громадянської компетентності учнів було предметом аналізу І. Іванюк [7], О. Овчарук [13], С. Рябова, І. Тараненко, О. Сухомлинської, К. Чорної та ін. [7; 13; 14]. У зарубіжній педагогіці варто виокремити роботи Р. Голлоба, Т. Хаддлестона, П. Крапфа, Д. Роу та ін., у яких аналізується загальний інтегральний підхід до освіти для демократичного громадянства [2; 13]. Складність процесу формування громадянської компетентності на різних вікових етапах розвитку особистості, зумовлену як внутрішньо-суспільними, так і зовнішніми соціальними чинниками досліджують П. Вербицька, Р. Даль, В. Михайліченко, В. Шахрай [1; 2; 11; 15]. Окремо необхідно виділити праці О. Пометун, яка вивчала формування громадянської компетентності старшокласників засобами різних предметів [14]. Водночас суттєвими вважаємо дослідження внеску сучасних науковців у розвиток громадянського виховання як процесу формування громадянських компетентностей.

Мета статті – проаналізувати життєвий і творчий шлях Тамари Дмитрівни Дем'янюк, розглянути її внесок у громадянське виховання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тамара Дмитрівна Дем'янюк народилася 24.06.1944 р. в смт. Сахновщина Харківської області в сім'ї робітників. Саме у сім'ї шліфувалися її найтонші грані людини-громадянина, людини-трудівника, людини-гуманіста, людини-інтелектуала.

У 1961 р. Тамара Дмитрівна закінчила середню школу на відмінно. Талановитого організатора учнівської молоді педагогічний колектив залишив у рідній школі працювати на посаді старшої піонервожатої. Після однорічної педагогічної діяльності вона вступає на навчання в Рівненський державний педагогічний інститут. Відомо, що студентські роки –

найкращий період інтелектуального й духовного розвитку майбутніх учених. Для Тамари Дмитрівни вони також були визначальними, оскільки в стінах ВНЗ здібна студентка реалізувала себе як неповторну особистість, зі своїми спеціальними запитаними, індивідуальними планами самоутвердження. Учасник художньої самодіяльності, член збірної студентської команди з баскетболу, член редколегії газети «Педагог», член комітету комсомолу, студентка прагнула досягти високого рівня інтелектуального, духовного, художньо-естетичного і фізичного розвитку. Такі уже сформовані якості та цінності, як самостійність, зразковість у поведінці, незалежність у судженнях, здатність до творчого мислення, надзвичайна працездатність, надавали їй можливості адаптуватися до обставин, що змінилися, рухатися в просторі наукових ідей, образів, допомагали виробити цілісний погляд на світ, формували повноцінного громадянина держави. Після закінчення вищого навчального закладу Т. Дем'янюк працювала вихователем дитячого садка Кіровського міського відділу освіти Луганської області (за направленням), звідки була переведена на посаду завідувача відділом шкіл Кіровського МК ЛКСМУ цієї ж області. Молодого керівника неодноразово нагороджували грамотами за професіоналізм та сумлінну працю.

Пізніше Тамара Дмитрівна повертається на Рівненщину, працює інструктором відділу пропаганди Рівненського МК ЛКСМУ, переходить у Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти на посаду завідувача кабінету виховної роботи. Двадцять років самовідданої роботи в середовищі педагогічної думки, творчості, майстерності, досвіду, новаторства.

З 1990 р. після захисту дисертації (за спеціальністю 13.00.01 – теорія та історія педагогіки) працювала доцентом кафедри педагогіки початкового навчання Рівненського державного педагогічного інституту. З 1995 р. і до кінця життя (19 листопада 2013 р.) Тамара Дмитрівна – завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету. Вона доклала багато зусиль, щоб організувати професорсько-викладацький склад кафедри на науково-дослідну, навчально-методичну, видавничу діяльність та інформаційне забезпечення виховного процесу.

Практично весь науковий і творчий шлях Тамари Дмитрівни пройшов у м. Рівному, де залишилися для використання, впровадження та поширення понад 190 праць, авторська науково-педагогічна школа, науково-методичні розробки та авторські моделі виховних систем, структурно-логічні моделі педагогічного процесу та організаційно-функціональні структури освітньої діяльності в півсотні інноваційних навчальних закладах Рівненщини.

Її навчально-методичні посібники – «Формування в учнів загальноосвітніх шкіл культури міжнародного виховання», «Народознавство в школі: досвід, проблеми, пошуки», «Орієнтаційна регіональна програма національного виховання учнівської молоді»,

«Інноваційні виховні технології громадянського виховання» – зацікавлюють читача, спонукають глибоко задуматися над проблемами, шукати шлях вирішення нагальних проблем [5]. Поєднання громадянського, морально-духовного, превентивного виховання створює в наукових дослідженнях Тамари Дмитрівни особливу тональність, що вже сама по собі посилює педагогічне звучання теоретико-методологічних положень «Громадянське виховання студентської молоді» (1999) [4], «Інноваційні технології громадянського виховання учнівської молоді» (2003) [8]; «Виховання гуманістично спрямованої особистості» (2011) [3] та ін.

Розробляючи інноватику громадянського виховання, вона вважала, що громадянське виховання зорієнтоване на введення молоді у систему цінностей демократичного громадянського суспільства, засвоєння з дитинства понять права, свобод, обов'язків людини, ідей рівності громадян та верховенства законів. Навчально-методичні посібники авторства Т. Дем'янюк – це книги гострого громадянського спрямування, у яких Тамара Дмитрівна, як громадянин, патріот, трибун, поборник найпереводіших ідей і поглядів, доносить до читачів актуальні, своєчасні положення громадянського виховання дітей та учнівської молоді. «Від того, які громадянські цінності візьме від нас молодь, залежатиме майбутнє нашого народу і суспільства», – підкреслювала вона [4, с. 62].

Не менш важливим науковим доробком Тамари Дмитрівни є численні науково-методичні статті, посібники (починаючи з 1991 року), в яких обгрунтовані концептуальні засади виховного процесу у вищому навчальному закладі, формування морально-психологічної готовності студентів до майбутньої професійної діяльності, домінуючою основою якої є усвідомлена громадянська та суспільна позиція, здатність жити і діяти в умовах розвитку і на благо суспільства.

Уся система виховання, розроблена Тамарою Дмитрівною, об'єднана навколо проблеми Виховання як процесу становлення Людини. Ця поліаспектність, багатогранність містить у собі передусім глибоку громадянську переконаність, високу моральність, духовність, соціальну активність, патріотизм, всепроникне почуття обов'язку і відповідальності особистості перед собою, народом, державою. Вона по-новому ставить найважливіші проблеми сучасного виховання, з науковою глибиною, послідовно розкриває оригінальні шляхи й засоби виховного впливу вчителя. Працюючи над стилем, мовою наукових текстів, вона «оживляла» їх схемами, таблицями, діаграмами, гістограмами, фрагментами уроків, виховних заходів. Залишаючись глибоко науковим мислителем, прагнула модернізувати традиційні форми вражальності педагогічної думки.

Відаючи багато енергії науковій, педагогічній роботі, керуючи експериментальними навчальними закладами, Тамара Дмитрівна водночас виступала і як активний громадський діяч як-от: член Комісії з проблем виховання учнівської молоді Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України; член Комісії з інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи в

загальноосвітніх навчальних закладах України Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України; керівник держбюджетних науково-дослідних тем (фундаментальні науки); керівник Науково-дослідної лабораторії інноваційних виховних технологій; член редколегії наукових, науково-методичних журналів і збірників наукових праць: часопис для вчителів, батьків і дітей «Світ виховання»; «Позакласний час + плюс»; «Філософія. Педагогіка. Суспільство».

Т. Дем'янюк своїм життям, своєю діяльністю доводила життєвість своїх порад, була прикладом громадянина зі сформованою громадянською компетентністю.

Учена визначала такі головні завдання громадянського виховання:

– система національно-патріотичного виховання – основа розвитку громадянськості як інтегрованої риси характеру (любов до Батьківщини, відданість їй; прагнення до зміцнення власної честі і гідності українця);

– активно-творча патріотична діяльність упродовж життя;

– організація національно-патріотичної діяльності учнів;

– формування національної свідомості, любові до рідної землі, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовності її захищати, зберігати соборність українських земель, згуртованість і єдність нації, усього суспільства;

– формування високої мовної культури, оволодіння українською мовою, знаннями Конституції України, прав і обов'язків громадян, поваги та дотримання народних символів і національної символіки: Державного Герба, Прапора і Гімну [8].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, аналіз життєвого і творчого шляху Т. Д. Дем'янюк – професора, кандидата педагогічних наук, Заслуженого працівника освіти України, завідувача кафедри теорії і методики виховання, керівника Науково-дослідної лабораторії інноваційних виховних технологій, члена Комісії з інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах науково-методичної ради з питань освіти МОН України, дає змогу стверджувати, що Тамара Дмитрівна здійснила вагомий внесок у громадянське виховання. Визначено, що громадянська компетентність разом із громадянськими цінностями та досвідом громадянських дій становили один із найважливіших результатів громадянського виховання і були стрижнем життя і діяльності Тамари Дмитрівни Дем'янюк.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у вивченні діяльності Т. Д. Дем'янюк щодо розробки й запровадження ефективних форм і методів виховання гуманістично спрямованої особистості.

Список використаних джерел:

1. Вербицька П. Громадянське виховання молоді в добу демократичного оновлення України / П. Вербицька // Педагогічний пошук. – 2000. – №1. – С. 11–15.
2. Даль Р. А. Проблемы гражданской компетентности / Роберт А. Даль // <http://www.politnauka.org/library/teoria/dahl.php>.
3. Дем'янюк Т. Д. Виховання гуманістично спрямованої особистості [Текст] : навч.-метод. посіб. / Т. Д. Дем'янюк [та ін.] ; Ін-т інновац. технологій і змісту освіти. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 236 с.
4. Дем'янюк Т. Д. Громадянське виховання студентської молоді / Т. Д. Дем'янюк // Нова пед. думка. – 1999. – №1. – С. 61–64.
5. Дем'янюк Тамара Дмитрівна: біобібліографічний покажчик: (до 65-річчя від дня народження) / уклад.: С. Н. Грипич, М. П. Мельникович, Н. М. Гуменюк; вступ. ст. І. Д. Бех. – Рівне : РДГУ, 2009. – 124 с.
6. Зорина Т. Гражданская компетентность школьника / Т. Зорина // <http://www.den-za-dnem.ru/page.php?article=147>.
7. Іванюк І. В. Виклики та проблеми впровадження громадянської освіти у навчально-виховний процес школи / І. В. Іванюк // Постметодика. – 2012. – 6 (109). – С. 49–56.
8. Інноваційні технології громадянського виховання учнівської молоді : наук.-метод. посіб. / Т. Д. Дем'янюк, Т. Ф. Умурзакова, Л. В. Манюк, І. П. Яремчук; М-во освіти і науки України, Наук.-метод. центр серед. Освіти. – К., 2003. – 263 с.
9. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Шлях освіти. – 2000. – № 3. – С. 2–5.
10. Косарева Н. І. Виховання громадянськості учнів на ідеях української державності / Н. І. Косарева // Педагогіка і психологія. – 1996. – №3. – С. 130–136.
11. Михайліченко М. В. Громадянська компетентність вчителя в контексті оновлення професійної освіти в Україні / М. В. Михайліченко // Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції: матер. регіональн. науково-практ. семінару / За заг. ред. Г. В. Терещука. – Тернопіль: Вид-во ТПНУ ім. В. Гнатюка, 2008. – С. 34–39.
12. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf>
13. Овчарук О. В. Характеристики освіти для демократичного громадянства: європейський контекст / О. В. Овчарук // Постметодика. – 2013 (3) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/1103/?refresh>.
14. Пометун О. Формування громадянської компетентності старшокласників засобами різних предметів [Електронний ресурс] /

О. Пометун. – Режим доступу :
http://www.civiced.org.ua/.../OP_article_UKR.doc.

15. Шахрай В. М. Громадянська компетентність особистості як проблема сучасного суспільства / В. М. Шахрай // Український соціум. – №2 (25). – 2008. – С.123–134.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Verbytska P. Hromadianske vykhovannia molodi v dobu demokratychnoho onovlennia Ukrainy [Civic Education of Youth in the Era of Democratic Renewal of Ukraine] / P. Verbytska // Pedahohichniy poshuk. – 2000. – #1. – S. 11–15. (in Ukrainian)
2. Dal' R. A. Problemy grazhdanskoj kompetentnosti [Problems of Civil Competency] / Robert A. Dal' // <http://www.politnauka.org/library/teoria/dahl.php>. (in Russian)
3. Demianiuk T. D. Vykhovannia humanistychno spriamovanoi osobystosti [Text]: navch.-metod. posib. [Education of a Humanist Personality [Text]: teaching method. manual] / T. D. Demianiuk [ta in.]; In-t innovats. tekhnolohii i zmistu osvity. – Rivne : Volynski oberehy, 2011. – 236 s. (in Ukrainian)
4. Demianiuk T. D. Hromadianske vykhovannia studentskoi molodi [Civic Education of Students] / T. Demianiuk // Nova ped. dumka. – 1999. – #1. – S.61–64. (in Ukrainian)
5. Demianiuk Tamara Dmytrivna: biobibliografichni pokazhchyk: (do 65-rychchia vid dnia narodzhennia) [Demianiuk Tamara Dmytrievna: Bibliographic Index: (to the 65th anniversary of birth)]/ uklad.: S. N. Hrypych, M. P. Melnykovich, N. M. Humeniuk; vstup. st. I. D. Bekh. – Rivne : RDHU, 2009. – 124 s. (in Ukrainian)
6. Zorina T. Grazhdanskaja kompetentnost' shkol'nika [Civil Competence of a Schoolboy]/ T. Zorina // <http://www.den-zadnem.ru/page.php?article=147>(in Russian)
7. Ivaniuk I. V. Vyklyky ta problemy vprovadzhennia hromadianskoi osvity u navchalno-vykhovnyi protses shkoly [Challenges and Problems of Implementing Civic Education in the Educational Process of School] / I. V. Ivaniuk // Postmetodyka. – 2012. – 6 (109). – S. 49–56. (in Ukrainian)
8. Innovatsiini tekhnolohii hromadianskoho vykhovannia uchnivskoi molodi : nauk.-metod. posib. [Innovative Technologies of Civic Education of Student Youth: science. method. manual] / T. D. Demianiuk, T. F. Umurzakova, L. V. Maniuk, I. P. Yaremchuk; M-vo osvity i nauky Ukrainy, Nauk.-metod. tsentr sered. Osvity. – K., 2003. – 263 s. (in Ukrainian)
9. Kontsepsiia hromadianskoho vykhovannia osobystosti v umovakh rozvytku ukrainkoi derzhavnosti [Concept of civic education of the person in the conditions of development of Ukrainian statehood] // Shliakh osvity. – 2000. – # 3. – S.2–5.(in Ukrainian)
10. Kosarieva N. I. Vykhovannia hromadianskosti uchniv na ideiakh ukrainkoi derzhavnosti [Education of students' citizenship on the ideas of Ukrainian statehood] / N. I. Kosarieva // Pedahohika i psykholohiia. – 1996. – #3. – S.130–136. (in Ukrainian)
11. Mykhailichenko M. V. Hromadianska kompetentnist vchytelia v konteksti onovlennia profesiinoi osvity v Ukraini [Civic Competence of a Teacher in the Context of the Renewal of Vocational Education in Ukraine] / M. V. Mykhailichenko // Shliakhy modernizatsii vyshchoi osvityv konteksti yevrointehratsii: mater. rehionaln. naukovo-prakt. seminaru / Za zah. red. H. V. Tereshchuka. – Ternopil: Vyd-vo TPNU im. V. Hnatiuka, 2008. – S.34–39. (in Ukrainian)
12. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian School. Conceptual Principles of Reforming High School] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczyia.pdf> (in Ukrainian)
13. Ovcharuk O. V. Kharakterystyky osvity dlia demokratychnoho hromadianstva: yevropeyskyi kontekst [Characteristics of Education for Democratic Citizenship: European Context] / O. V. Ovcharuk / Postmetodyka. – 2013 (3) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://lib.iitta.gov.ua/1103/?refresh>. (in Ukrainian)
14. Pometun O. Formuvannia hromadianskoi kompetentnosti starshoklasnykiv zasobamy ryznykh predmetiv [Formation of Civic Competence of Senior Pupils by Means of Various Subjects] [Elektronnyi resurs] / O. Pometun. – Rezhym dostupu : http://www.civiced.org.ua/.../OP_article_UKR.doc. (in Ukrainian)
15. Shakhrai V. M. Hromadianska kompetentnist osobystosti yak problema sучасного suspilstva [Civic Competence of the Person as a Problem of Modern Society]/ V. M. Shakhrai // Ukrainskyi sotsium. – #2 (25). – 2008. – S.123–134. (in Ukrainian)

Аннотация. В статье рассмотрен жизненный и творческий путь известного украинского педагога Т. Д. Демьянюк, проанализирована гражданская направленность ее научной деятельности и педагогического наследия, в частности раскрыты основные задачи гражданского воспитания (за Т. Д. Демьянюк), а именно: система национально-патриотического воспитания – основа развития гражданственности как интегрированной черты характера: любовь к Родине, преданность ей; стремление к укреплению собственной чести и достоинства украинца; активно-творческая патриотическая деятельность в течение жизни; организация национально-патриотической деятельности учеников; формирование национального сознания, любви к родной земле, своему народу, желание работать ради расцвета государства, готовности ее защищать, сохранять соборность украинских земель, сплоченность и единство наций, всего общества; формирование высокой речевой

культури, оволадення українським язиком, знаннями Конституції України, прав и обов'язностей граждан, уваження и соблюдення народных символів и національної символіки: государственного Герба, Флага и Гимна.

Ключевые слова: Т. Д. Дем'янюк, життєвий и творчий путь, гражданське виховання, гражданська компетентність.

Abstract. The article deals with the life and creative path of the famous Ukrainian teacher T. Demianiuk, the civic orientation of her scientific activity and pedagogical heritage is analyzed, in particular, the main tasks of civic education are revealed (by T. Demyanyuk), such as: the system of national patriotic education – the basis of the development of citizenship as an integrated character trait: love for the Motherland, devotion to her; the desire to strengthen its own honor and dignity of the Ukrainian; active-creative patriotic activity throughout life; organization of national-patriotic activity of students; the formation of national consciousness, love of the native land, of their people, the desire to work for the prosperity of the state, readiness to protect it, preserve the unity of the Ukrainian lands, unity and unity of the nation, of society as a whole; formation of high linguistic culture, mastering the Ukrainian language, knowledge of the Constitution of Ukraine, rights and obligations of citizens, respect and observance of national symbols and national symbols: the State Emblem, the Banner and the Anthem.

Key words: T. D. Demyaniuk, life and creative way, civic education, civil competence.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2017

Я. М. Ільчук

ПОГЛЯДИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СІМ'Ї

Анотація. У статті проаналізовані погляди В. Сухомлинського на соціалізацію особистості в умовах сім'ї. З'ясовано, що педагог розглядав сім'ю в цілому крізь призму соціологічних детермінант, тобто вважав її особливим середовищем, яке формує особистість дитини, її ставлення до світу, до оточуючих людей. Розкрито систему шкільно-сімейного виховання у Павлівській середній школі, особливе значення в якій відіграла створена педагогом «батьківська школа». Проаналізовано роль батьків у формуванні ідентичності дитини, позаяк педагог розділяв батьківські і материнські функції у соціалізації дитини.

Доведено, що система В. Сухомлинського з підготовки підростаючого покоління до виконання ролі батьків охоплює широкий спектр засобів і прийомів, спрямованих на формування єдності свідомості, переконаності й поведінки.